

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв України

ХУДОЖНЯ КЕРАМІКА

Програма
для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I-II рівнів акредитації

Спеціальність “Образотворче
та декоративно-прикладне мистецтво”
Спеціалізація “Декоративно-прикладне мистецтво”

Київ – 2006

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв України

ХУДОЖНЯ КЕРАМІКА

Програма
для вищих навчальних закладів
культури і мистецтв I–II рівнів акредитації

Спеціальність
“Образотворче та декоративно-прикладне мистецтво”
Спеціалізація
“Декоративно-прикладне мистецтво”

Київ 2006

Видання здійснено на замовлення Державного методичного центру навчальних закладів культури і мистецтв України

ХУДОЖНЯ КЕРАМІКА

Програма для вищих навчальних закладів культури і мистецтв I–II рівнів акредитації. – Київ: “Фірма “ІНКІС”, 2006. – 12 ст.

Укладач	Г. Д. Жук – викладач Сумського вищого училища мистецтв і культури ім. Д. С. Бортнянського
Рецензенти:	О. П. Волошенко, С. М. Андрусів – старші викладачі кафедри художньої кераміки Львівської академії мистецтв Г. Я. Савенко – заступник директора ОКЗ “Лозівське училище культури і мистецтв”
Відповідальний за випуск	Т. Ф. Стронько
Редактор	Л. М. Трачук

© Жук Г. Д., 2006
© Державний методичний центр навчальних закладів культури і мистецтв, 2006

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПІСКА

Програма з художньої кераміки ознайомлює студентів з історією кераміки, традиціями в гончарному мистецтві різних регіонів України, а також Слобожанщини. Гончарство – одне з найдавніших ремесел – і до сьогоднішнього дня приваблює людей широкими можливостями масового та індивідуального самовираження, пізнання себе й навколишнього світу через творче спілкування з глиною. В цьому сивочолому ремеслі людина возвеличується до творця, стає самостійною творчою силою.

Програма допомагає студентам виробленню і розкриттю у них на практиці навичок роботи з глиною, засвоєнню її технологічних та пластичних можливостей.

Мета програми спрямована на розширення світогляду студентів шляхом систематичного ознайомлення з керамікою як видом декоративно-прикладного мистецтва та культурним надбанням народу у цьому виді мистецтва, на трудове і естетичне навчання, на активність та профорієнтацію.

Вивчення та збереження творчої спадщини наших співвітчизників сприяє кожному вихованцю стати гармонійно розвинутою особистістю, гідним громадянином України. Тисячолітній доробок гончарів – зматеріалізована, уречевлена духовність, одне з праджерел складання сучасної національної культури. Ретельне вивчення та дослідження традиційного гончарства повинне стати вагомим внеском у справу виховання фахівців.

Завдання програми допомагає в засвоєнні студентами та практичному виконанню ними всіх її компонентів.

Завдання програми:

- знайомство з різними способами формування керамічних виробів (вільна ліпка, формування на гончарному крузі, литво у формах);
- знайомство з різними способами декорування керамічних виробів (на основі народного розпису у традиціях Слобожанщини);
- формування стійких навичок та вмінь роботи з матеріалом;
- засвоєння теоретичних та технологічних знань;
- розвиток образного мислення і природного дару у вихованців;
- реалізація в матеріалі ідей за власним проектом. Результатом вивчення дисципліни повинно стати формування фахівця декоративно-ужиткового мистецтва.

Структура дисципліни

Програма розрахована на 3 роки навчання з двогодинним тижневим навантаженням. Перший рік навчання становить 53 год. Другий рік навчання становить 72 год. Третій рік навчання становить 72 год.

На першому році навчання студенти знайомляться з історією кераміки, способами заготівлі глини для ручного ліплення та роботи на гончарному крузі:

- виконують відповідні завдання різними способами ручного ліплення та виконують гончарні завдання;
- слідкують за процесом сушки та випалу, технологічними процесами, які відбуваються з глиною в цей час;
- стилізують форму, надають декоративності виробам, створюють твори за власним задумом, в яких також відповідно до задуму використовують різні способи ліплення;
- виконують пласт, в якому ставиться завдання композиційного розміщення елементів у взаємодії з фоном.

На другому році навчання студенти:

- продовжують вивчення історії розвитку кераміки на Україні;
- ускладнюють роботу на гончарному крузі;
- виконують копії розпису народної кераміки свого регіону;
- відвідують з екскурсією Сумський фарфоровий завод, центр Українського гончарства с. Опішня Полтавської обл.;
- зустрічаються з художниками-керамістами та преорітетними фахівцями декоративно-ужиткового мистецтва;
- продовжують роботу над стилізацією форми тварин у завданні “Анімалістичний посуд”;
- відливають керамічні вироби у гіпсових формах зливним та наливним способами.

На третьому році навчання студенти:

- продовжують знайомитися з історією кераміки, творчістю відомих народних майстрів та сучасних професійних художників-керамістів;
- виконують завдання “Антропоморфна пластика” в різних матеріалах і техніках (за вибором), що виглядає як композиційна об’ємно-просторова група;
- виконують завдання “Сувенір”. у цій темі студенти також не мають обмежень у виборі матеріалу та технік виконання.

Послідовне ускладнення завдань, передбачених програмою, зумовлює вироблення у студентів відчуття декоративності, вміння творчо переосмислювати форму та сміливо приступати до виконання завдань у матеріалі.

Контроль успішності

Контроль успішності студентів здійснюється у формі атестацій, переглядів, виставок.

Строки проведення атестацій:

- кінець жовтня та грудня у III, V, та VII семестрах;
- кінець березня та травня у IV, VI і VIII семестрах.

По закінченні семестрів проводяться перегляди робіт студентів та виставляються підсумкові оцінки успішності по результатах проведених попередньо атестацій.

Якщо предмет буде виноситись на екзамен, то екзаменаційна оцінка буде розглядатись як остаточна.

ОРІЄНТОВНИЙ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Перший рік навчання

№	Теми	Кількість годин	В тому числі	
			теорія	практика
1	Вступ	2	2	
2	Підготовка глини до роботи	2		2
3	Історія кераміки	4	4	
4	Способи ручного ліплення	14		14
5	Гончарство	16		16
6	Пласт	10		10
7	Екскурсії, виставки	5	5	
	Всього:	53	11	42

Другий рік навчання

№	Теми	Кількість годин	В тому числі	
			теорія	практика
1	Технологія виготовлення ангобів	2		2
2	Ескізи розпису ангобами (фляндрівка)	4	4	
3	Гончарство. (Набір посуду)	16		16
4	Копії народної кераміки	10		10
5	Стилізація форми (свистулька та анімалістичний посуд)	22		22
6	Формовка та відливання	8		8
7	Екскурсії	6	6	
8	Історія кераміки	4	4	
	Всього:	72		

Третій рік навчання

№	Теми	Кількість годин	В тому числі	
			теорія	практика
1	Підготовка матеріалу	4		4
2	Ескізи	6	6	
3	Антропоморфна пластика (тематична композиція)	30		30
4	Історія кераміки	4	4	
5	Екскурсії, виставки, зустрічі з художниками.	8	8	
6	Сувенір	20		20
	Всього:	72		

ПРОГРАМА

Перший рік навчання

1. Вступне заняття. Знайомство з розміщенням кімнат, інструментами, необхідними для роботи.

2. Підготовка глини до роботи.

Можливі експедиції до кар'єру за глиною. Визначення пластичності глини та її технологічних можливостей.

3. Кераміка як вид декоративно-прикладного мистецтва. Історія виникнення кераміки в епоху неоліту. Її утилітарне призначення та вивчення її використання в подальші періоди розвитку цивілізації.

4. Знайомство зі способами ручного ліплення:

- пластичний;
- комбінований;
- конструктивний;
- стрічковий;
- та практичне виготовлення цими способами виробів функціонального призначення:
  - стакани для олівців (спосіб нарощування),
  - свічник, або світильник (з пласта).

5. Підготовка глини для гончарства.

Практична робота на крузі. Засвоєння технічних способів (прийомів) роботи та їх послідовність; приготування глини, відцентрування, витягування стінок циліндричної форми. Декорування сирого черепка гончарного виробу; пальцева ямка, наліпні елементи, нескладний розпис ангобами.

6. Виконання декоративного пласта.

Композиційне розміщення та взаємодія елементів з фоном.

7. Експерсії до краєзнавчого музею, музею прикладного і декоративного мистецтва, виставок професійних майстрів кераміки та відвідування народних майстрів, перегляд відеофільмів.

Другий рік навчання

1. Вступне заняття.

Підготовка до роботи інструментів, матеріалів, глини. Ознайомлення з ТБ планом роботи на семестр.

2. Гончарство.

Удосконалення навичок роботи на крузі. Виготовлення вазона для квітів, підготовки для вазона, набору для кави, інших речей функціонального призначення.

3. Технологія виготовлення ангобів. Декоративний розпис гончарних виробів ангобами. Фляндрівка.

4. Копії народної кераміки. Використання у розписах техніки “фляндрівка”: кахлі, гончарний посуд та ін.

5. Стилзація форм птахів та тварин. Свистулька та анімалістична посудина.

6. Зняття форми з простих геометричних тіл кулі чи конуса, етапи цієї роботи. Вивчення зливного способу та відливання кулі чи конуса.

7. Експерсія до фарфорового заводу. Зустріч з художниками-керамістами в їх творчих майстернях, перегляд відеофільмів.

8. Золотий вік кераміки.

Відкриття нових керамічних матеріалів у Європі. Розквіт гончарних промислів на Україні XVI–XVII ст. Гончарні промисли Слобожанщини та їх майстри.

Третій рік навчання

1. Вступне заняття.

Підготовка матеріалу та обладнання до роботи. ТБ. Ознайомлення студентів із завданнями на семестр.

2. Виконання тематичної композиції “Антропоморфна пластика”. Використання у роботі вивчених способів ручного ліплення, гончарства.

3. Робота над ескізами до теми “Антропоморфна пластика”. Виконання проекту в кольорі.

4. Розвиток сучасної ужиткової та декоративної кераміки.

5. Експерсія до центру Українського гончарства – Опішні Полтавської області. Перегляд виставок. Зустрічі з майстрами Опішні В. Омеляненко, М. Китришем, М. Пошивайлом та іншими.

6. Виконання сувеніра (об’ємно-просторової пластики) ужиткового та декоративного призначення.

МАТЕРІАЛЬНО ТЕХНІЧНА БАЗА. ОБЛАШТУВАННЯ ПРИМІЩЕНЬ ДЛЯ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ “ХУДОЖНЯ КЕРАМІКА”

Для роботи з глиною потрібне спеціальне приміщення, що складається з 2-х або 3-х кімнат.

Перша кімната простора і добре освітлена. В ній повинні розміститися столи для роботи, полиці та шафи, де зберігаються роботи студентів, їх інструменти, фарби, дошки, робочий одяг. Також має бути полиця, де будуть виставлені зразки та готові (виконані) студентські роботи. В робочій кімнаті має бути вода.

Друга кімната – це приміщення технологічне для приготування та зберігання глини, барвників, поливне.

Третя кімната – це приміщення, де розміщується піч для випалювання виробів.

Необхідно, щоб були враховані санітарно-гігієнічні вимоги та техніка безпеки. Тому ця кімната повинна бути спеціально обладнана для випалу.

Коли випалюються роботи, від печі можуть іти шкідливі випаровування, і тому поряд з пічкою повинна бути витяжка.

Список рекомендованої літератури:

1. *Акунова Л. Ф., Кративин В. А.* Технология производства и декорирования художественных керамических изделий.
2. *Акунова Л. Ф., Приблуда С. З.* Материаловедение и технология производства художественных керамических изделий.
3. *Данченко О. С.* Олександр Ганжа – Київ: Мистецтво, 1982
4. *Качкан В. А.* Жива глина.
5. *Найден Олександр.* Українська народна іграшка. – Київ: Артєк, 1999
6. *Пошивайло Ігор.* Феноменологія гончарства. – Київ: АТЄТ “Книга”.
7. *Пошивайло Олесь.* Етнографія українського гончарства. – Київ: Молодь, 1993
8. *Рисцов Вячеслав.* При гончарному крузі.

Навчальне видання

ХУДОЖНЯ КЕРАМІКА

Програма для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I–II рівнів акредитації

Укладач Г. Д. Жук

Формат 60×84/16. Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 0,68. Наклад 100 прим.

Видавництво “Фірма “ІНКОС”
14116, м. Київ, вул. Маршала Рибалка, 10/8;
Тел./факс: (044) 206–47–29, 206–47–21
E-mail: inkos@carrier.kiev.ua,
inkos@ln.kiev.ua

Свідоцтво про внесення суб’єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виробників і розповсюджувачів видавничої
продукції № 2006 від 04.11.2004 р.